

DE LA GENT

SANT MAGÍ I EL DESCOBRIDOR CRISTÒFOR COLOM

Jordi Castany i Pich

Al voltant de la figura del descobridor de les Amèriques, Cristòfor Colom, existeixen multitud d'hipòtesis i teories que intenten esbrinar i justificar quin era el seu origen o, el que és el mateix, quina era la seva pàtria.

De totes les hipòtesis, la més popular -que no significa que sigui la més contrastada- és la genovesa, però també n'hi ha d'altres, com la gallega, la castellana, la portuguesa, la basca... Tot i així, els estudis més recents dels historiadors internacionals colombins tendeixen a manifestar que la teoria més sòlida i demostrable és la catalana.

És molt difícil explicar per què davant de la multitud de documents que demostren la teoria catalana, als llibres d'història i enciclopèdies sempre hi consta el Colom genovès. El descobriment d'Amèrica és una qüestió d'Estat, ja que si Colom era català i la descoberta hagués estat sufragada per la corona catalano-aragonesa la història faria un gir de cent vuitanta graus davant la societat internacional, demostrant que Castella s'apropià, d'una manera immerescuda, de la descoberta del nou món.

Però tot això ja és un altre tema on barrejaríem història, política i nacionalisme. El present escrit només pretén explicar una anècdota de Colom i el barri de Sant Magí amb la seva festa. I potser, qui sap, aportar un granet de sorra a la teoria que afirma que Colom era català.

Ben a prop d'aquí s'explica que Colom era fill de Tarroja de Segarra. Quan la gent gran que ara viu a Tarroja eren petits, els seus avis els explicaven que els seus avis els havien explicat que l'home que el 1492 va descobrir Amèrica havia viscut al poble. Aquesta tradició s'anticipa a tots els llibres que comencen a parlar de la catalanitat de Colom.

Segons algunes persones que encara viuen a Tarroja, a la dècada de 1930 els registres parroquials del poble es remuntaven al segle XIII. El capellà del poble, abans de la guerra civil, estava convençut que els documents de l'arxiu constataren que era de Tarroja. Convidà uns professors de Barcelona que quedaren fascinats amb les troballes, motiu pel qual van decidir tornar-hi a l'agost. Malauradament esclatà la guerra civil i tot l'arxiu parroquial es va cremar.

També es diu que el descobridor firmava com a *Colom de Terra Rubra* que és la forma llatina de Terra roja. L'última connexió de Colom amb Tarroja és que els patrons de la vila són Sant Salvador i la (Immaculada) Concepció, els mateixos noms amb què l'almirall va batejar les dues primeres illes que va descobrir al Carib el 1492.

Després de fer aquestes reflexions sobre l'origen de Cristòfor Colom i la possible relació amb la nostra comarca, explicaré el perquè del meu escrit.

Durant aquesta primavera uns quants matins em vaig apropar a l'Arxiu Comarcal a buscar informació sobre els diables i l'Àliga de Cervera. Davant els dubtes que van sortir sobre l'hipotètic incendi que va patir l'àliga el 1898 vaig estar mirant programes d'actes i cartells de finals del segle XIX. Tot buscant programes de la Festa Major del Santíssim Misteri i la del Sant Crist, de tant en tant me n'anaven apareixent alguns de festes de barri. Era sorprenent observar com ha canviat la vida en tan sols un segle, però fou encara més curiós quan, fullejant el programa de les Festa del Barri de Sant Magí de l'any 1886, dins dels actes que es celebraven, que no diferien massa d'un any amb un altre –ni amb els que actualment fan encara els veïns del barri– hi apareixia un fet singular, una anècdota de barri o potser una ruqueria.

Aquesta troballa no vaig tardar massa a comunicar-la al Josep Mas per saber si la coneixia, ja que possiblement sap més de Sant Magí que tots els documents que es troben a l'arxiu. El Josep desconeixia aquesta història i em va enredar perquè fes un escrit per al llibret del barri, tot

explicant la relació que hi havia entre un veí del barri i el gran descobridor.

A l'Arxiu Comarcal de la Segarra, dins la col·lecció de programes i cartells (Top:1.), es troba el programa d'actes del barri on hi consta de títol: *Programa de los solemnes cultos, asombrosos festejos y públicos regocijos, que el laureado barrio de Sant Magín de la Ciudad de Cervera dedicará a su ínclito patrón los días 17, 18 y 19 de Agosto de 1886.*

A continuació s'expliquen els actes que tindran lloc els dies de la festa. El dia 17, s'inaugura una exposició regional de llegums, fruites i hortalisses. El dia 18, al migdia i al so de les campanes, una banda de músics, els gegants i la imatge del penitent de la Brufaganya recorreran els carrers de la població. Mentrestant, el barri quedarà transformat en boscos, jardins, muntanyes, rius i cascades. I aleshores apareix la troballa de la que us he fet esment durant tot l'escrit, on textualment diu el següent:

A las tres, se inaugurará la estatua del célebre descubridor de las Américas, Cristóbal Colón, que según la tradición, sostenida por el capitán del barrio –Lo Tita,– era primo hermano del tío de la abuela paterna del padrino de su bisabuelo.

Val a dir que no sé si la teoria de *Lo Tita* era certa o no. No sé si ho va fer per tenir protagonisme, ni sé si els veïns del barri van acceptar aquest acte perquè s'ho creien o perquè si era el capità del barri, no tenien més remei. El que puc constatar és que si era fals, va ser un fet curiós i estrany en una festa del Barri de Sant Magí; i si realment és cert, potser encara avui, tot acompanyant els rucs i

participant de la festa encara queda algú, sense saber-ho, amb la mateixa sang que el virrei i el capità general de les Índies.

Finalment, com que estem a l'agost, que és temps de Sant Magí i d'Aquelarre, m'agradaria acabar aquest escrit amb l'oració que fan els diables de Cervera a l'anacoreta el dissabte d'Aquelarre, on demanen protecció al sant abans de començar els correfochs de la nit del dissabte. Essent per a alguns diables un dels moments més emotius.

*A Sant Magí s'invoca,
Per ser tan gran patró,
Que ens guardi de cremades,
Enmig del correfoch.*

*L'espurna maleïda,
Apagueu bon Sant Magí,
Amb vostra aigua beneïda,
Que per beure ja hi ha vi!*

*Visca Sant Magí i visca els 600 anys
dels diables de Cervera!*

PROGRAMA

de los solemnes cultos, asombrosos festejos y públicos regocijos,

QUE EL LAUREADO BARRIO

DE SAN MAGÍN DE LA CIUDAD DE CERVERA

dedicada a su ínclito Patria los días 17, 18 y 19 de Agosto de 1905

Cien tristezas no quitan
dolor ni pena,
pero un gran regocijo
nuevo y alegre.
De ahí lectores,
que vamos a ensancharse
los corazones.

Vamos a demostraros
respecto a fiesta,
que van por orden Lóndres,
París, Cervera,
Y aun hay duda,
si Cervera es primero
por lo oportuna.

Se trata de unos cultos
y de festejos
sorprendentes, sublimes,
nobles, discretos.
Jamás los siglos
vieron con más asombro
tantos prodigios.

Ha de gustar la fiesta
del exaltado Barrio,
que van de *baladras*
propicias y castas fog.
Máa, así y todo,
hallará resonancia
por todo el globo.

Vengan a presentarlo
grandes y chicos.
Franceses, Alemanes,
Rusos y Egipcios.
Y todos se
creerán, que son cosas
del otro mundo.

Concebid de delicias
varios Edónes,
ores la fantástica
dica mil plácidos.
Y esto no es nada
en punto a realidades
de este programa

Día 17

A las doce en punto tendrá lugar la inauguración y apertura del palacio de la Exposición regional de granos, legumbres, frutos y hortalizas. Como estas abarcan tanto en sus pabos, se previene a los Expositores, que sólo se admitirán las más escogidas. Por ejemplo calabazas de tomo y limo, bonitos de a files, borrajones (albarjones), como el panizo, guindilla blanca, como el trébol y garbanzo, como la castaña. La Exposición quedará abierta hasta el domingo próximo, en que el jurado hará la solemne distribución de premios y diplomas a los que merezcan ventaja en sus labores competenciales.

Día 18

A mediodía y al alegre tañido de las campanas, una escogida banda, procedida de los gigantes y de una imagen viva del penitente de la Brufagalla, recorrerá las calles de la población, y publicará el presente programa, traducido al catalán para la mejor inteligencia de los extranjeros. Mientras tanto, el Barrio quedará transformado por artes oscuras en jardines, palacios, bosques, montañas, grutas, ríos y cascadas.

A las tres, se inaugurará la estatua del celebre descubridor de las Américas, Cristóbal Colón, que según la tradición, sostenida por el capitán del Barrio—*Lo Tita*—era primo hermano del tío de la abuela paterna del padrino de su bisabuelo.

A las seis: Regala de los esportacionistas a la Brufagalla y entrada triunfal de un convoy de veintidós caballeros, ricamente enjaezados, con cargamento de agua de la vicedrera fuente de San Magín. Vendrá el convoy una brillante música, que estrenará un paso doble de *volapés*, y dirán la marcha cuatro batidores de a caballo, vestidos de lulanos.

A las siete: solemnes comparsas y otros cultos, y en pla de ellos iluminación general y gran concierto en el nuevo parque. Sin billete ni estipendio podrá el público admirar las bellas y preciosidades de todo género, que ostentará un colosal rucado de la cueva de San Magín, que ha levantado en su espacioso jardín el entusiasta del Santo, D. Clemente Borronet.

Día 19

A las cuatro de la madrugada se alfombrarán las calles y plazas del Barrio con plantas, yerbas y flores raras, procedentes del Oriente y de otros países escuñados.

A las cinco empezará la celebración de Misas, que se sucederán cada media hora hasta las nueve, en que tendrá lugar la procesión. A las diez comenzará el Oficio con gran pompa y solemnidad, panegirizado las glorias del Santo en P. Escolapios de Igualada. Al elevarse la Hostia se disparará una bomba de españoles, que recordará los terremotos de Andalucía. Después del Oficio habrá una misa rezada, que será a última hora.

Insurgiendo la costumbre, y con igual esplendor, que los años precedentes, a las seis de la propia mañana se procederá a la repartición del agua milagrosa a todos los ciudadanos y forasteros.

Por la tarde se sostendrá la pública exposición con diversiones y suertes variadas. A las tres empezará la corrida de la cordera, y media hora después la de caballo en el Hipódromo. Se adjudicarán a los vencedores respectivos los premios siguientes al primero una carrera, al segundo un par de pollas y al tercero una enorme cebolla, dedicando suertes los corredores y gregos a las empuñadas, que establecerá la Comisión.

Se cantará el *Santo Rosario* a las seis, y después todo el mundo podrá merendar y refrescar a sus anchas.

A las nueve: concierto musical en el parque por los más renombrados artistas de la localidad bajo la batuta de una notabilidad, que cuente un nombre con el velo de la modestia. Para comodidad del público, y con ánimo de satisfacer todos los gustos, habrá asientos rústicos, sillones, balaustradas y bancas, para que puedan pasearse y descansar libremente al son de dulces armonías.

A las once: con conciertos, un disparazo fogos artificiales, nunca visto, cuyos petardos se omite para sorprendre con la novedad: terminada el espectáculo con bengalas, cohetes, lluvia de estrellas, bombas de oro y granadas de oropel. Enseguida se darán bailes públicos de casada y solter, siendo gratis para las mujeres, y de baile para los hombres.

Como final de fiesta, y al ocaso de los conciertos, saldrán las Cofres del Barrio a darles las buenas noches, y acompañarlas hasta sus casas, entonando una descolada torca y melancólica, en la que se ponderarán hasta la sacia la amabilidad del público, los plácidos de la fiesta, el socorro de la brisa, el resplandor hermoso de la luna, el rebullir de las estrellas y las dulzuras de repetir las fiestas otro año con mayor brillantez, si Dios quiere.

Bajo los auspicios de los señores Administradores, Carlos Rivera, Mauricio Rosell, José Pomés, Pedro Martí Plutats y entusiasmo de la Comisión organizadora tendrá cumplido efecto el renombrado programa de tan festiva manifestación.

Cervera cuatro de Agosto de mil ochocientos ochenta y cinco.

Por la Comisión.

Lo Tita.